

УДК 004.89:347.78

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.56>

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОБ'ЄКТІВ, ЗГЕНЕРОВАНИХ ШТУЧНИМ ІНТЕЛЕКТОМ

Якубівський І.Є.,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри цивільного права та процесу

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID: 0000-0001-5322-249X

e-mail: yakubivskyy@gmail.com

Якубівський І.Є. Цивільно-правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом.

Стаття присвячена цивільно-правовим аспектам проблеми штучного інтелекту та його місця в структурі цивільних правовідносин, а також питанням щодо правового режиму згенерованих штучним інтелектом об'єктів. Проаналізовано висловлені у вітчизняній юридичній доктрині підходи щодо розуміння штучного інтелекту в якості об'єкта та в якості суб'єкта цивільних правовідносин, а також точку зору щодо можливості одночасно розглядати штучний інтелект як об'єкт і як суб'єкт таких правовідносин. На основі нормативних підходів до визначення поняття «штучний інтелект», які починають формуватися на рівні правових актів Організації Об'єднаних Націй та Європейського Союзу, а також закріплених у законодавстві України, зроблено висновок про те, що штучний інтелект потрібно розглядати в якості об'єкта цивільних правовідносин. У зв'язку з цим висловлено критичну позицію щодо зроблених на теоретичному рівні спроб трактування штучного інтелекту чи роботів, наділених штучним інтелектом, в якості суб'єктів, еквівалентних фізичній особі, як квазі-юридичних осіб. Проаналізовано основні положення Закону України «Про авторське право і суміжні права» про право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, що можна вважати відповідником поняттю «об'єкт, згенерований штучним інтелектом». Виокремлено ознаки неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, як об'єкта права особливого роду. Висловлено позицію щодо доцільності уточнення положень Закону України «Про авторське право і суміжні права» в частині визначення суб'єкта права особливого роду на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою. Зроблено висновок, що об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, можуть бути віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності, в рамках якого їх правова охорона повинна забезпечуватися правом особливого роду (*sui generis*). Наголошено на доцільності закріплення основних положень щодо права особливого роду (*sui generis*) на об'єкт, згенерований штучним інтелектом, у Книзі 4 Цивільного кодексу України.

Ключові слова: штучний інтелект; комп'ютерна програма; неоригінальний об'єкт; право особливого роду; авторське право; інтелектуальна власність; об'єкт цивільних правовідносин.

Yakubivskyy I.Ye. Civil law regime of objects generated by artificial intelligence.

The article is devoted to the civil law aspects of the problems of artificial intelligence and its place in the structure of civil law relations, as well as questions regarding the legal regime of objects generated by artificial intelligence. The approaches expressed in the domestic legal doctrine regarding the understanding of artificial intelligence as an object and as a subject of civil law relations, as well as a point of view regarding the possibility of simultaneously considering artificial intelligence as an object and as a subject of such legal relations, are analyzed. On the basis of approaches to the definition of the concept of «artificial intelligence», which are beginning to be formed at the level of legal acts of the United Nations and the European Union, as well as enshrined in the legislation of Ukraine, it is concluded that artificial intelligence must be considered as an object of civil law relations. In this regard, a critical position has been expressed regarding attempts made at the theoretical level to interpret artificial intelligence or robots endowed with artificial intelligence as subjects equivalent to natural persons, as quasi-legal entities. The main provisions of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» on the *sui generis* right on a non-original object generated by a computer

program, which can be considered corresponding concept of «object generated by artificial intelligence», have been analyzed. The features of a non-original object generated by a computer program are singled out as a special type of an object of sui generis right. A position has been expressed regarding the expediency of clarifying the provisions of the Law of Ukraine «On Copyright and Related Rights» in the part of defining the subject of a sui generis right to a non-original object generated by a computer program. It was concluded that objects generated by artificial intelligence can be classified as objects of intellectual property law, within the framework of which their legal protection should be ensured by a special kind of right – sui generis right. The expediency of enshrining the main provisions regarding the sui generis right to an object generated by artificial intelligence in Book 4 of the Civil Code of Ukraine is emphasized.

Key words: artificial intelligence; computer program; non-original object; sui generis right; copyright; intellectual property law; object of civil law relations.

Постановка проблеми. Ще не так давно питання, що стосуються штучного інтелекту, були предметом досліджень лише представників комп'ютерних наук, тоді як для юриспруденції ця проблематика здавалась настільки далекою, що її практично не аналізували вчені-юристи. Проте невпинний розвиток інформаційних технологій та все ширше застосування технологій штучного інтелекту на практиці змусив юридичну науку повернутися обличчям до цієї тематики, яка стала однією із найбільш трендових у сучасній юриспруденції. За останні роки на міжнародному та національному рівнях почали розроблятися та прийматися правові документи, які стосуються питань штучного інтелекту. Відтак, проблематика штучного інтелекту поступово перетворилася із суто технічної, IT-шної у правову. Особливої актуальності вона набуває в умовах системного оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства України, яке безумовно повинно відповідати на сучасні виклики, пов'язані, зокрема, із застосуванням технологій штучного інтелекту. Однією зі сфер, для якої ця проблематика є найбільш актуальною, є сфера інтелектуальної власності, де відкритим залишається питання правової охорони об'єктів, згенерованих штучним інтелектом.

Стан опрацювання цієї проблематики. Проблематика штучного інтелекту в праві, зокрема, у праві інтелектуальної власності, у вітчизняній юридичній науці аналізувалася такими вченими, як О.А. Баранов, О.І. Зозуляк, Ю.М. Капіца, О.В. Кохановська, Є.О. Мічурін, Г.О. Ульянова, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova та ін. Проте проблема визначення місця штучного інтелекту в структурі цивільних правовідносин та правового режиму згенерованих ним об'єктів ще далека від остаточного вирішення, а тому потребує подальшої теоретичної розробки.

Метою статті є вироблення теоретичної позиції щодо місця штучного інтелекту в структурі цивільних правовідносин та правового режиму згенерованих ним об'єктів, а також окреслення перспектив подальшого законодавчого регулювання цих питань.

Виклад основного матеріалу. В доктрині питання щодо місця штучного інтелекту в системі координат цивільного права, у тому числі у праві інтелектуальної власності, вирішується неоднаково. Представлені у літературі позиції вчених можна поділити на дві основні групи: розуміння штучного інтелекту, як об'єкта цивільних прав і його трактування як суб'єкта цивільних відносин.

Більше прихильників має концепція штучного інтелекту, як об'єкта права. Як зазначає О.В. Кохановська, сприйняття юридичною спільнотою і суспільством концепції штучного інтелекту як суб'єкта права може нести неконтрольовані непередбачувані за своїми наслідками результати, вказуючи на потребу адекватного регулювання відносин у цій сфері [1, с. 98]. Обґрунтовуючи позицію щодо розуміння штучного інтелекту як об'єкта права, Є.О. Мічурін зазначає, що штучним інтелектом із точки зору права є сконструйований людиною пристрій або комп'ютерна програма щодо здобуття, обробки та застосування інформації й формування «вмінь», що подібні до дій, які свідомо виконує людина [2, с. 72-73]. Аргументи проти розуміння штучного інтелекту в якості суб'єкта цивільного права наводять й інші дослідники [3, с. 101; 4, с. 96].

Своїх прихильників має і другий вектор вирішення проблеми штучного інтелекту – його розуміння як суб'єкта права. Зокрема, О. А. Баранов вказує на необхідність визнання роботів зі штучним інтелектом суб'єктами суспільних відносин, тому що «розумні роботи», які здійснюють людиноподібні дії в процесі відносин у взаємодії з традиційними суб'єктами повинні розглядатися як повноцінні суб'єкти цивільного права, які є на рівні з фізичними особами [5, с. 11]. Так само Б.С. Щербина та В.В. Ткаченко вважають, що варто розглянути штучний інтелект як суб'єкт, що еквівалентний фізичній особі [6, с. 144]. На противагу цьому, Є.О. Харитонов та О.І. Харитонova пропонують визнати роботів зі штучним інтелектом квазі-юридичними особами [7, с. 44].

Існує також і свого роду компромісний підхід, прихильники якого вважають за можливе розглядати штучний інтелект і як об'єкт, і як суб'єкт права. Так, М.О. Стефанчук, розмежовуючи поняття «штучний інтелект» та «робот, наділений штучним інтелектом», вважає найбільш слушним підхід, який передбачає диференціацію місця роботів зі штучним інтелектом у структурі цивільних правовідносин: він може бути як суб'єктом, так і об'єктом цивільних правовідносин в залежності від класифікації роботів. Це обумовлюється насамперед технічними можливостями, якими наділений робот як носій штучного інтелекту [8, с. 412]. Позицію щодо можливості визнання штучного інтелекту як суб'єкта і як об'єкта права висловлює Є.А. Тимошенко, одночасно зазначаючи, що його можна розглядати в якості суб'єкта правовідносин, що займає місце посередині між юридичними і фізичними особами, поєднуючи їх окремі риси з урахуванням відповідної специфіки [9, с. 330].

Стосовно наведених доктринальних позицій варто зазначити, що спроби визнання правосуб'єктності за штучним інтелектом чи роботом, наділеним штучним інтелектом, викликають заперечення. Причому не можна сприйняти як ідею прирівнювання штучного інтелекту до фізичної особи, так і спроби проводити паралелі із юридичною особою. На наш погляд, в даному випадку не мають значення технічні можливості штучного інтелекту, його здатність здійснювати обробку даних, виконувати логічні операції, генерувати певний контент тощо. Якою би продуктивною не була робота штучною інтелекту (іноді вона демонструє вищі показники у порівнянні із людиною), як би вона зовні не нагадувала розумову діяльність людини, це не трансформує штучний інтелект у суб'єкта права. Що стосується порівняння штучного інтелекту та юридичної особи, то як зазначає Г.О. Ульянова, воно ґрунтується передусім на їх відмінності від фізичної особи – відсутність емоційних та розумових здібностей; юридична особа є також «штучним утворенням», наділеним правосуб'єктністю [10, с. 503]. Але існування інституту юридичної особи об'єктивно обумовлене розвитком суспільно-економічних відносин та потребою в об'єднанні осіб та/або капіталів і наділenni створеного внаслідок цього колективного утворення власною правосуб'єктністю для участі в цивільному обороті від свого імені. У свою чергу, питання про те, якими об'єктивними чинниками зумовлена необхідність наділення цивільною правосуб'єктністю штучного інтелекту, які конкретно завдання мають цим вирішуватися, досі залишається відкритим.

Прийняті за останні роки міжнародні документи, які стосуються штучного інтелекту, теж не дають підстав для розуміння його як суб'єкта права.

У березні 2024 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію про сприяння безпечним, захищеним і надійним системам штучного інтелекту, які сприятимуть сталому розвитку для всіх. У п. 6 цього документа рекомендується всім державам-членам, коли це доцільно, відповідно до їхніх національних пріоритетів та обставин і при реалізації їх різних національних нормативно-правових та організаційно-управлінських підходів та рамок, а також, коли це застосовно, іншим заінтересованим сторонам сприяти розвитку безпечних, захищених та надійних систем штучного інтелекту на інклюзивній та рівноправній основі та на благо всіх і створювати сприятливі умови для таких систем з метою вирішення найбільш серйозних світових проблем, включаючи забезпечення сталого розвитку у всіх його трьох – економічному, соціальному та екологічному – компонентах з особливим урахуванням інтересів країн, що розвиваються [11, с. 6].

13 березня 2024 року Європейським Парламентом була схвалена законодавча резолюція про пропозиції до регламенту щодо гармонізованих правил про штучний інтелект (*Artificial Intelligence Act*), в якій пропонується визначення поняття «система штучного інтелекту»: машинна система (англ. – *machine based system*), розроблена для роботи з різними рівнями автономності, яка може демонструвати адаптивність після розгортання та яка для явних або неявних цілей на основі отриманих вхідних даних робить висновок, як генерувати результати, такі як прогнози, вміст, рекомендації або рішення, які можуть впливати на фізичне чи віртуальне середовище [12, с. 166]. Цікаво відзначити, що у попередньо підготовленій Європейською комісією редакції проекту цього документа наводилася інша дефініція системи штучного інтелекту, яка визначала останню як «програмне забезпечення» (англ. – *software*) [13, с. 39].

Варто зазначити, що в Україні у 2020 році була схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Цим документом серед іншого визначено поняття штучного інтелекту – організована сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи

досягнення поставлених завдань [14]. Таке ж визначення містить Концепція Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року [15].

Наведені міжнародні документи, прийняті на рівні ООН та ЄС, а також національні нормативно-правові акти, демонструють загальну тенденцію щодо все більшого залучення відносин, пов'язаних зі створенням і використанням систем штучного інтелекту до сфери правового регулювання. При цьому відображені у цих актах визначення штучного інтелекту як «машинної системи», «програмного забезпечення», «організованої сукупності інформаційних технологій» тощо націлюють на розуміння його сутності саме з позиції об'єкта суспільних відносин. Такий підхід відображений в Концепції рекодифікації цивільного законодавства України, якою пропонується розширення переліку об'єктів цивільних прав, зокрема, такими категоріями, як автономні роботи та штучний інтелект [16, с. 10].

В контексті все більш широкого застосування технологій штучного інтелекту у різноманітних ділянках суспільних відносин стосовно сфери інтелектуальної власності ключовим є питання про правовий режим об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. Або, іншими словами, чи повинні такі об'єкти визнаватися об'єктами права інтелектуальної власності, а якщо так, то кому мають належати права інтелектуальної власності і які саме. У цьому відношенні варто зауважити, що на даний час далеко не в кожній країні законодавство містить відповіді на подібні питання. І це не дивно, оскільки традиційно інтелектуальна власність асоціювалася із результатами інтелектуальної діяльності людини в різних сферах.

Проте вже зараз проблематика штучного інтелекту та його впливу на сферу інтелектуальної власності активно обговорюється на рівні ВОІВ. Варто зазначити, що ще в 1991 році експертами було розроблено проект Протоколу до Бернської конвенції, який містив пропозиції з можливого врегулювання питань охорони творів, згенерованих системами штучного інтелекту, однак ці пропозиції так і не було впроваджено у вигляді схвалених міжнародних норм [17, с. 217]. На даний час це питання активно обговорюється в розрізі дискусії «Інтелектуальна власність і передові технології», яка проводиться в рамках ВОІВ. При цьому використовується поняття «генеративний штучний інтелект» (англ. – *Generative Artificial Intelligence*). Представники ВОІВ підкреслюють, що традиційні системи штучного інтелекту, в основному, використовуються для аналізу даних і прогнозування. Генеративний штучний інтелект розширює ці можливості, створюючи нові дані, подібні до даних навчання. Генеративний штучний інтелект відноситься до будь-якої моделі машинного навчання, здатної динамічно створювати вихідні дані після навчання [18, с. 2].

Щодо України, то тривалий час в нашій державі було відсутнє законодавче регулювання правового режиму об'єктів, згенерованих штучним інтелектом. На доктринальному рівні висловлювалися різні пропозиції з цього питання. Так, Ю. М. Капіцею було запропоновано застосування права *sui generis* стосовно текстів, звукозаписів та відеозаписів, що створюються AI, з виключенням вимог щодо оригінальності та ідентифікації автора. На думку науковця, об'єкти, що створюються за допомогою AI, можуть розглядатися, як інформація. Відповідно, у ЦК України, Законі України «Про інформацію» може бути визначено підстави набуття майнових прав на інформацію, що створюється AI, обсяг прав, термін дії прав, випадки вільного використання тощо [19, с. 53]. У свою чергу, Д.С. Прилипко запропоновано зміни до чинного на той час Закону України «Про авторське право і суміжні права», якими визнати авторське право на твори, створені за допомогою штучного інтелекту [20, с. 20].

Зрештою, ідея правової охорони об'єкта, згенерованого штучним інтелектом, за допомогою права особливого роду (*sui generis*) була сприйнята в законодавстві України, проте не в Законі України «Про інформацію», а в новому Законі України «Про авторське право і суміжні права» [21] (далі – Закон), у ст. 33 якого передбачено право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою.

В даному випадку Закон не оперує терміном «штучний інтелект», проте, зважаючи на підходи до розуміння цього поняття, що наводилися вище, можна припустити, що у ст. 33 Закону йдеться саме про об'єкти, згенеровані штучним інтелектом.

Принципово, що Закон не визнає неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, об'єктом авторського права, а запроваджує для надання йому правової охорони конструкцію права особливого роду (*sui generis*). Тобто Закон притримується аксіоматичного для авторського права положення, згідно з яким авторське право виникає лише на об'єкти, що є результатами творчої діяльності людини (твори). Відповідно до закладеній в Законі концепції, лише людина, завдяки своїм інтелектуальним здібностям, може створювати об'єкти, що відповідають критерію оригінальності, а,

відтак, користуватися авторсько-правовою охороною. Звідси, і спеціальна термінологія, якою оперує ст. 33 Закону України «Про авторське право і суміжні права» - «неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою». Примітно, що закон не іменує такий об'єкт «твором». Адже останній, за визначенням, повинен бути оригінальним (тобто бути результатом творчої діяльності автора), тоді як у ст. 33 Закону об'єкт правової охорони визначається, як «неоригінальний». Також сама діяльність (процес) внаслідок якої виникає такий об'єкт, позначається термінами «генерування» чи «утворення» (на відміну від об'єктів авторського права, щодо яких мова йде про їх «створення»).

Відповідно до визначення, закріпленого ч. 1 ст. 33 Закону, неоригінальним об'єктом, згенерованим комп'ютерною програмою, є об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта.

З цього визначення випливають такі ознаки неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою:

1) відмінність від вже існуючих подібних об'єктів. Тобто якщо об'єкт, виданий комп'ютерною програмою, повторюватиме, копіюватиме інші, вже існуючі об'єкти, то охоронятиметься правом особливого роду (*sui generis*) він не буде. В даному випадку «неоригінальність» як характеристика об'єкта, про який йдеться у ст. 33 Закону, вказує на те, що він не є безпосереднім результатом творчої діяльності людини;

2) є результатом функціонування комп'ютерної програми;

3) відсутність безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта. Тобто комп'ютерна програма автономно генерує відповідний текст, зображення звуку тощо без впливу на процес такого генерування з боку людини. Ця ознака відрізняє неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, від творів, створених фізичними особами із використанням комп'ютерних технологій. В другому випадку фізична особа як автор своєю інтелектуальною працею створює твір, здійснюючи визначальний вплив на вибір творчих рішень, контролюючи та спрямовуючи цей процес, і при цьому використовує комп'ютерну техніку та відповідне програмне забезпечення в якості засобу (інструменту) створення твору. Відповідно, отриманий в результаті цього об'єкт буде твором і охоронятиметься авторським правом на загальних засадах.

Важливим питанням стосовно правового режиму об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, є визначення суб'єкта, якому належать права на нього. Відповідно до ч. 2 ст. 33 Закону, суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, можуть бути особи, яким, з урахуванням вимоги, передбаченої частиною сьомою цієї статті, належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на передбачену частиною першою цієї статті комп'ютерну програму – автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчужили) майнові права на комп'ютерну програму або правомірні користувачі комп'ютерної програми. Договором можуть визначатися умови належності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані відповідними комп'ютерними програмами.

Наведена норма Закону сформульована не зовсім вдало. По-перше, формулювання «можуть бути» є нечітким, оскільки окреслює лише потенційне коло суб'єктів, які в принципі можуть набувати право особливого роду на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою. Сюди належать як праволодильці (суб'єкти, яким належать майнові права інтелектуальної власності на комп'ютерну програму), так і «правомірні користувачі» (наприклад, ліцензіати). По-друге, сама по собі належність особі майнових прав інтелектуальної власності на комп'ютерну програму чи права на її використання за ліцензійним договором не може бути достатнім для визнання за такою особою статусу суб'єкта права особливого роду на згенерований такою комп'ютерною програмою об'єкт. Наприклад, особа, якій належать майнові права інтелектуальної власності на комп'ютерну програму, надала дозвіл (ліцензію) на використання цієї комп'ютерної програми іншій особі (ліцензіату). Зрештою, ліцензіатів може бути кілька, якщо надані їм ліцензії є невиключними. Тож в подібних ситуаціях щоразу поставатиме питання про те, кому конкретно належатиме право особливого роду на згенерований комп'ютерною програмою об'єкт. На наше переконання, для виникнення в певної особи статусу суб'єкта права особливого роду на конкретний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, має бути наявним зв'язок між даною особою та процесом генерування комп'ютерною програмою саме цього об'єкта. Такий зв'язок не може полягати в участі цієї особи безпосередньо в самому процесі генерування об'єкта. Але така особа, використовуючи комп'ютерну програму, може вчиняти свого роду підготовчі дії, які створюють передумови для самого процесу генерування комп'ютерною програмою певного

об'єкта (інсталяція комп'ютерної програми на певний пристрій, її налаштування, завантаження даних для навчання, запуск тощо). Подібний підхід має місце у законодавстві Великобританії, згідно з яким автором твору, згенерованого комп'ютером, вважається особа, «яка зробила приготування, необхідні для створення твору» (ст. 9(3) Закону про авторське право, дизайн і патенти 1988 р. [22]).

Тому законодавство України у цьому відношенні потребує уточнення. При цьому умовою виникнення в особи права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, варто вважати генерування такого об'єкта в процесі правомірного використання такою особою комп'ютерної програми. Іншими словами, якщо певна особа здійснює правомірне використання комп'ютерної програми і в ході такого використання комп'ютерна програма генерує певний текст, зображення, звуки тощо, то суб'єктом права особливого роду на такий об'єкт стає ця особа.

Попри те, що правовий режим неоригінальних об'єктів, згенерованих комп'ютерною програмою, одержав регламентацію в новому Законі України «Про авторське право і суміжні права», це питання доцільно відобразити і в оновленому Цивільному кодексі України шляхом закріплення відповідних положень в Книзі 4. В такий спосіб буде вирішено питання про природу прав на об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, саме як прав інтелектуальної власності. Фактично, такий вектор вирішення питання вже заданий Законом України «Про авторське право і суміжні права», закріплення в якому норм про право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, свідчить про віднесення цього об'єкта до сфери інтелектуальної власності, а не, скажімо, до інформаційного права. Згідно з цим Законом, зміст права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, становлять майнові права, аналогічні авторським правам, ці права обмежені встановленим законом строком чинності, на ці права поширюються випадки вільного використання, встановлені для творів, для захисту цих прав застосовується той самий правовий інструментарій, що й для захисту авторського права і суміжних прав. Все це ще раз вказує на спорідненість права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, із правом інтелектуальної власності, а, відтак, обумовлює доцільність закріплення основних положень про це право у Книзі 4 оновленого Цивільного кодексу України.

Висновки. Напрацьовані на сучасному етапі підходи до розуміння поняття штучного інтелекту дають підстави розглядати його в якості об'єкта цивільних правовідносин. Зроблені на теоретичному рівні спроби трактування штучного інтелекту чи роботів, наділених штучним інтелектом, в якості суб'єктів, еквівалентних фізичній особі, як квазі-юридичних осіб, видаються необґрунтованими. Об'єкти, згенеровані штучним інтелектом, можуть бути віднесені до об'єктів права інтелектуальної власності, в рамках якого їх правова охорона повинна забезпечуватися правом особливого роду (*sui generis*). Основні положення щодо права особливого роду (*sui generis*) на об'єкт, згенерований штучним інтелектом, доцільно закріпити у Книзі 4 Цивільного кодексу України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кохановська О.В. Цивільно-правова відповідальність суб'єктів інформаційних відносин за умов подальшого розвитку автономних роботів і штучного інтелекту. *Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / відп. ред. Р.А. Майданик.* Київ, 2019. С. 94–98.
2. Мічурін Є.О. Правова природа штучного інтелекту. *Форум права.* 2020. № 64(5). С. 67–75.
3. Зозуляк О.І. Штучний інтелект як об'єкт цивільно-правового регулювання. Доктрина приватного права: традиції та сучасність: матеріали ХХ наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці з дня народж. В.П. Маслова. Харків: Право, 2022. С. 95–102.
4. Марценко Н. Правовий режим штучного інтелекту у цивільному праві. *Актуальні проблеми правознавства.* 2019. № 4(20). С. 91–98.
5. Баранов О.А. Ідентифікація робота з штучним інтелектом як суб'єкта права. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження: матеріали наук.-практ. конф.* Київ: Вид-во «Політехніка», 2018. С. 8–12.
6. Щербина Б.С., Ткаченко В.В. Штучний інтелект як суб'єкт цивільного права. *Юридичний вісник.* 2021. № 1(58). С. 142–148.
7. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. До проблеми цивільної правосуб'єктності роботів. *Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження: матеріали наук.-практ. конф. / упоряд. В.М. Фурашев, С.О. Дорогих.* Київ: Вид-во «Політехніка», 2018. С. 42–46.

8. Стефанчук М.О. Цивільна правосуб'єктність фізичних осіб та особливості її здійснення: монографія. Київ: АртЕк, 2020. 479 с.
9. Тимошенко Є. А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 4. С. 328–332.
10. Ульянова Г.О. Цивільне право та штучний інтелект: актуальні питання майбутнього взаємодії. *Цивільне право України: погляд у майбутнє: збірник наукових праць до 70-річчя з дня народження Н.С. Кузнєцової / за заг. ред. Р.О. Стефанчука, О.О. Кота*. Одеса: Юридика, 2024. С. 494–507.
11. Seizing the opportunities of safe, secure and trustworthy artificial intelligence systems for sustainable development: draft resolution General Assembly United Nations. 11 March 2024. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/4040897?v=pdf>.
12. European Parliament legislative resolution of 13 March 2024 on the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on laying down harmonised rules on Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union Legislative Acts. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.pdf.
13. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (artificial intelligence act) and amending certain union legislative acts. 21 April 2021. URL: <https://artificialintelligenceact.eu/the-act/>.
14. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%d1%80>.
15. Концепція Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2024 року № 320-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-naukovo-tekhnichnoi-prohramy-z-vykorystannia-s320130424>.
16. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Вид. дім «АртЕк», 2020. 128 с.
17. Швантнер М., Сесицький Є. Правова охорона творів, які генеруються системами штучного інтелекту: досвід ЄС, Великої Британії та США. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 210 – 219.
18. Generative AI: WIPO Conversation IP and Frontier Technologies. URL: https://www.wipo.int/edocs/mdocs/mdocs/en/wipo_ip_conv_ge_2_23/wipo_ip_conv_ge_2_23_summary.pdf.
19. Капіца Ю.М. Тексти, музика, зображення, що створюються штучним інтелектом: до визначення моделі правової охорони. *Інформація і право*. 2021. № 1(36). С. 45–54.
20. Прилипка Д. Штучний інтелект та авторське право. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2021. № 2. С. 15–22.
21. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01 грудня 2022 року № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
22. UK Copyright, Designs and Patents Act 1988. URL: <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/60180c2b8fa8f53fc62c5897/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf>.